

"KOHTAA MUT"
TOIMINTASUUNNITELMA 2023 (ESITYS)

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY

Sisällys

Johdanto.....	3
Osallisuuden edistäminen.....	5
Malike-toiminta.....	6
Oikeuksien valvonta.....	7
Yhdistysten tuki.....	8
Perheille ja perheitä kohtaaville ammattilaisille suunnattu toiminta	10
Kehitysvammaisille nuorille ja aikuisille suunnattu toiminta	11
Yhdenvertainen kaveritoiminta	12
Kehittämishankkeet	13
Tilke-hanke (STEA 2022–2024)	13
Elämä omaksi -hanke, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi (2021–2023)	14
Harvinaiskeskus Norio.....	15
Viestinnän erityistehtävät.....	17
Talous ja talousarvio 2023	19

Johdanto

Tammikuun 2023 alusta lukien sosiaali- ja terveydenhuollon perustason ja erityistason palvelujen järjestämismääräykset siirtyvät uusille hyvinvointialueille. Hyvinvointialueet korvaavat nykyisen kuntiin, kuntayhtymiin, sairaanhoitopiireihin, erityishuoltopiireihin ja erityisvastuualueisiin perustuvan palvelujen järjestämisen. Poikkeuksena ovat Helsinki sekä HUS-yhtymä, joka jatkaa erikoissairaanhoidon järjestäjänä. Muutoksella on paljon erilaisia - erityisesti hallinnollisia - vaikutuksia. Vammaispalvelut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Nykyiset erityishuoltopiirit lakkautuvat. Sote-uudistus on yksi Suomen historian merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista.

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä ja uusilla hyvinvointialueilla on yhteinen tavoite: alueen asukkaiden hyvinvointi. Järjestöjen toiminta tukee hyvinvointialueita ihmisten hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden ja osallisuuden edistämiseksi. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ei selviä haasteistaan ilman sote-järjestöjä. Esimerkiksi Kehitysvammaisten Tukiliiton jäsenyhdistykset edistävät toimintaan osallistuvien hyvinvointia monin tavoin tarjoamalla liikunnan harrastusmahdollisuuksia eri ikäisille kehitysvammaisille. Järjestöt ovat myös osaltaan luomassa henkistä kriisinkestävyttä erilaisissa poikkeusoloissa.

Hyvinvointialueiden tulo haastaa Kehitysvammaisten Tukiliiton kentän toimintatapoja ja toiminnan rakenteita. Muutos on Tukiliiton yhdistyskentälle suuri, ja muutos joudutaan tekemään itse. Hyvinvointialueiden tulo pakottaa paikalliset ja alueelliset jäsenyhdistykset pohtimaan toiminnan kokonaisuutta uudesta näkökulmasta. Olemme alkaneet vahvistaa vaikuttamisen alueellista rakennetta: liitto ja piirit yhdessä perustavat hyvinvointialueittain vaikuttamistyöryhmiä tekemään alueellista vaikuttamistoimintaa.

Samaan aikaan valmisteilla on toinen erittäin tärkeä lakiuudistus. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee vammaispalvelulainsäädännön uudistamista. Ehdotus uudeksi lainsäädännöksi on ollut lausunnolla talvella 2022. Mikäli eduskunta päättää lakiuudistuksesta, uusi vammaispalvelulaki tulisi voimaan jo niinkin pian kuin 1.1.2023, kun hyvinvointialueet aloittavat palveluiden järjestäjinä. Nykyinen vammaispalvelulaki kumottaisiin. Uusi vammaispalvelulaki sisältäisi säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista. Nykyisen kehitysvammalain merkitys kutistuisi ja se jäisi voimaan väliaikaisesti: kehitysvammalaista jätettäisiin toistaiseksi voimaan vain lähinnä itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat pykälät. Palvelut saisi jatkossa vammaispalvelulain perusteella.

Järjestöjen rahoitukseen on tulossa isoja muutoksia sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Käsillä on murroskohta järjestöjen rahoituksessa. Monet Suomen kunnat eivät vielä tiedä, miten ne aikovat jatkaa järjestöjen avustamista sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen. Rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitettujen valtionavustusten rahoitusmallin uudistus etenee. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti maaliskuussa uuden sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoituslain valmistelun. Eduskuntapuolueet ovat päässeet sopuun ja pitävät tavoitteena turvata hyvinvoinnin

edistämiseen käytettävä rahoitus. Mutta rahoituksen muutos on hoidettava huolellisesti. Vielä ei olla maalissa, murros voi vaikuttaa rahoitukseen heikentävästi.

Valtiontalouden iso alijäämä luo paineita julkisen talouden kehukseen ja sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittamiseen. Koronakriisin hyvinvointivelan paikkaaminen, turvallisuuspolitiikkaan liittyvät äkillisesti kohonneet rahoitustarpeet ja ympäristökriisiin liittyvät investointitarpeet voivat johtaa siihen, että vammaisten ihmisten tarpeet jäävät jatkossa vähemmälle huomiolle. Kehitysvammaisten Tukiliiton tärkeä tehtävänä on valvoa jäsenistönsä ja kohderyhmiensä oikeuksien toteutumista tulevassa hallitusohjelmassa, lainsäädäntötyössä, valtion budjetissa sekä hyvinvointialueiden rahoituksessa ja hyvinvointialueiden toiminnassa.

Seuraavat vaalit ovat eduskuntavaalit maaliskuussa. Eduskuntavaalien osalta tehtävänä on vaikuttaa vaalikeskusteluun ja hallitusohjelmavalmisteluun tuomalla esiin kohderyhmiemme kannalta keskeisiä teemoja. Teemme tätä yhdessä keskeisten yhteistyökumppaneidemme kanssa.

Kehitysvammaisten Tukiliitossa on 148 paikallista ja valtakunnallista jäsenyhdistystä. Alueellisina jäseninä toimii 14 tukipiiriä. Liitto toimii ensisijaisesti kansallisella tasolla, mutta toiminta toteutetaan myös alueiden ja kuntien tasolla. Liiton toiminta kohdistuu useisiin eri kohderyhmiin ja kattaa kaikki elämänkaaren vaiheet. Keskeisiä kohderyhmiä ovat kehitysvammaiset ihmiset ja muut vammaiset, jotka tarvitsevat samankaltaista tukea, sekä harvinaista ja perinnöllistä sairautta sairastavat, sekä heidän läheisensä ja perheensä. Strategia vuosille 2021–2026 ohjaa toiminnan kehittämistä ja toimintasuunnitelman laatimista. Strategiassa tavoitteet on jaettu kolmen otsikon alle: Tukiliitto osallisuuden edistäjänä, näkyvänä vaikuttajana ja yhdistysten tukijana.

Seuraavilla sivuilla esitetään toimintasuunnitelma 2023 kokonaisuudessaan. Suunnitelma on kirjoitettu siten, että otsikoiden alle kirjattu toiminta viittaa (useimmissa kohdissa) vain kyseiseen rajattuun toimintaan ja toiminnan rahoituksen muodostavaan avustuskohteeseen. Toiminnan rahoituksesta suurin osa koostuu valtionavustuksista, joista suurin osa on kohdennettu tiettyyn toimintaan – joihin siis otsikoinnilla viitataan. Toimintaa kehitetään jatkuvasti ja toiminnan tuloksia seurataan ja arvioidaan.

Osallisuuden edistäminen

Tavoitteet

Työ- ja päivätoiminnan kehittäminen. Työ- ja päivätoiminta tukee kehitysvammaisten ihmisten osallisuuden toteutumista niin, että kehitysvammaiset ihmiset tekevät aiempaa enemmän valintoja ja päätöksiä. Heillä on paremmat mahdollisuudet saada riittävästi tukea omien päätösten tekemiseen, yhteisöihin liittymiseen ja vapaa-ajan viettoon. Työ- ja päivätoimintaan osallistuvat palkkatyötä hakevat kehitysvammaiset ihmiset osaavat hakea työtä ja heillä on siihen tukea. Työ- ja päivätoiminnan järjestäjät käyttävät johdonmukaisemmin Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan (KVANK) laatukriteerejä.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Järjestämme työ- ja päivätoimintakeskuksille ja niitä johtaville työntekijöille Laatukriteerien soveltamiskoulutuksia KVANK:n laatukriteereistä.
- Järjestämme tukijoille osaamisfoorumeita kehitysvammaisten ihmisten toimijuutta vahvistavasta tuesta ja tukijana olemisesta.
- Kehitämme yhdessä ohjaajien ja asiakkaiden kanssa päivätoimintaa, joka vahvistaa valintojen tukemista ja yhteisöihin liittymistä.
- Tuotamme tietoa ja jaamme hyviä käytäntöjä toimijuutta vahvistavasta tuesta.
- Koulutamme, neuvomme ja viestimme osallisuuden edellytyksistä, palkkatyöstä, työ- ja päivätoiminnasta ja työ- ja päivätoimintaan osallistuvien ihmisten toimijuutta ja omaa päätöksentekoa vahvistavasta tuesta sekä vaikutamme yhdessä järjestöjen ja palveluntuottajien kanssa niiden toteutumiseen.

Tulokset

- Työ- ja päivätoiminta tarjoaa enemmän valinnaisia toimintavaihtoehtoja.
- Tavoittamillamme ihmisillä on enemmän tietoa ja ymmärrystä riittävästä, yksilöllisestä ja toimijuutta vahvistavasta tuesta ja tukijana toimimisesta.
- Tavoittamillamme ihmisillä on enemmän tietoa ja ymmärrystä tuetusta päätöksenteosta ja päätöksenteon tukemisesta.
- Tavoittamillamme ihmisillä on enemmän tietoa ja ymmärrystä kehitysvammaisten ihmisten palkkatyöllistymisestä.
- Työ- ja päivätoiminnan järjestäjät soveltavat KVANK:n laatukriteereitä toiminnassaan.
- Oikeus tuetun työn työhönvalmennukseen on kirjattu lakiin.

Malike-toiminta

Tavoitteet

Vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallistuminen ja toimijuus toteutuvat toimintavälineiden avulla. Lisääntyvä tieto toimintavälineiden saatavuudesta parantaa ihmisten mahdollisuuksia hankkia niitä. Perheet saavat yhteisiä kokemuksia. Ymmärrys lähi-ihmisten merkityksestä vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallisuuden tukemisessa lisääntyy.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Lisäämme osallistumisen mahdollisuuksia vaikeasti vammaisille lapsille ja aikuisille, jotka tarvitsevat toimintavälineen ja toisen ihmisen apua voidakseen osallistua ja liikkua.
- Edistämme yhdenvertaisuutta vaikuttamalla vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallistumisen sekä toimijuuden toteutumiseen toimintavälineiden avulla ihmisten arjessa, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja päivätoiminnassa.
- Järjestämme:
  - toimintavälinekoulutusta osallistumisen, toimijuuden ja osallisuuden näkökulmasta
  - toiminnallisia kursseja perheille ja aikuisille
  - toimintavälineiden kokeilutapahtumia ja välineiden kokeilua vuokraamotoiminnalla
  - virtuaalisia Yhdenvertaisuutta toimintavälineillä -aamukahvitapaamisia
  - vaikuttamiskampanjoita sosiaalisessa mediassa.
- Annamme neuvontaa toimintavälineiden hankintaan liittyvästä lainsäädännöstä.
- Vaikutamme kuntiin ja paikallisiin toimijoihin yhteistyössä Tukiliiton paikallisyhdistysten kanssa, jotta toimintavälineitä hankitaan alueille.
- Teemme yhteistyötä paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa osallistumisen edistämiseksi.
- Tuotamme tietoa ja vaikutamme osallisuutta edistäviin asioihin, esimerkiksi toimintavälineiden saatavuuteen.
- Osallistumme julkiseen keskusteluun toimintavälineiden saatavuutta koskevista aiheista.
- Uusimme saavutettavamman vuokraamotoiminnan varauskirjan.

Tulokset

- Tiedon ja toimintavälineiden lisääntyminen kunnissa edistää lasten mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisesti varhaiskasvatuksessa ja koulussa sekä aikuisten mahdollisuuksia tehdä itselleen mieluisia asioita.

- Vaikeasti vammaisten lasten ja heidän perheidensä yhteiset osallistumisen mahdollisuudet lisääntyvät, jolloin vammaiset lapset eivät syrjäydy perheen yhteisestä toiminnasta. Yhteiset kokemukset lisäävät perheiden jaksamista.
- Vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten kokemukset osallistumisesta ja toimijuudesta erilaisten toimintavälineiden avulla lisääntyvät. Kokemusten myötä heidän on aiempaa helpompi tehdä valintoja mm. asioista, joista he pitävät tai eivät pidä. Kokemukset tukevat heidän päätöksentekoaan ja itsemääräämisoikeuttaan.
- Vaikeasti vammaisten ihmisten parissa työskentelevien eri alojen ammattilaisten, opiskelijoiden sekä perheenjäsenten tiedot, taidot ja kokemukset lisääntyvät. He pystyvät tukemaan aiempaa enemmän vaikeasti vammaisten lasten ja aikuisten osallistumista sekä toimijuutta ja sitä kautta lisäämään heidän osallisuuttaan eri yhteisöissä ja yhteiskunnassa.
- Tieto vaikeasti vammaisten ihmisten kokemuksista, palveluiden tarpeista ja oikeuksista tulee näkyväksi yhteiskunnassa. Ihmisten tieto lisääntyy ja vaikuttaa heidän asenteisiinsa.

Oikeuksien valvonta

Tavoitteet

Kehitysvammaiset ja vastaavaa tukea tarvitsevat ihmiset perheineen sekä kehitysvamma-alan työntekijät saavat lisää tietoa YK:n vammaissopimuksen mukaisista oikeuksista ja niiden toteutumisesta, esimerkiksi 19 artiklan mukaisista palveluista, kuten asumisesta ja henkilökohtaisesta avusta sekä vammaisten lasten ja heidän perheidensä oikeuksista.

Lakineuvontaan yhteyttä ottavat ja kotisivuillamme vierailevat sekä oppaitamme hyödyntävät kehitysvammaiset ihmiset, heidän läheisensä ja alan työntekijät saavat ajankohtaisen ja laadukkaan, juridiseen osaamiseen ja käytännön arjen tuntemukseen perustuvan tiedon ja yksilöllisen neuvonnan kehitysvammaisten ihmisten ja tarvittaessa heidän perheidensä ja muiden läheistensä oikeuksista ja palveluista.

Uudistuvassa vammaisia ihmisiä koskevassa lainsäädännössä, erityisesti vammaispalvelulaissa ja vammaispalvelumaksuja koskevassa sääntelyssä sekä palvelujärjestelmän uudistamiseen liittyvässä sääntelyssä ja niiden toimeenpanossa vahvistetaan kehitysvammaisten ihmisten itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta (ml. digiosallisuus), huomioidaan heidän vaativatkin erityistarpeensa sekä turvataan oikeus tarvittavaan apuun ja tukeen.

Kehitysvammaisten ihmisten ja heidän perheidensä tarvitsemat palvelut vastaavat mahdollisimman hyvin heidän yksilöllisiin avun ja tuen tarpeisiinsa.

Kehitysvammaisten ihmisten sekä heidän perheidensä tarpeet huomioidaan koronaviruspandemian jälkihoidossa.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Viestimme eri kanavissa ja koulutamme jäsenistöä sekä kehitysvamma-alan työntekijöitä YK:n vammaissopimuksen mukaisista oikeuksista ja uudistuvasta lainsäädännöstä.
- Lakineuvontatoiminta palvelee puhelimitse ja sähköpostitse merkittävää asiakasmäärää. Avustamme erityisen merkittävässä asioissa myös asiakirjojen laadinnassa.
- Täydennämme verkkosivujamme sekä päivitämme oppaamme keskittyen erityisesti uudistuvan lainsäädännön huomioimiseen.
- Vaikutamme valmisteltavien keskeisten uusien lakien sisältöihin ja toimeenpanoon.
- Uuden vammaispalvelulain osalta seuraamme ja vaikutamme erityisesti kehitysvammaisille ihmisille tärkeimpien palveluiden, kuten valmennuksen ja erityisen tuen (ml. tuettu päätöksenteko), asumisen palveluiden, henkilökohtaisen avun ja lyhytaikaisen huolenpidon toteutumiseen, sekä lasten ja perheiden tilanteisiin.
- Edistämme kehitysvammaisten ja vastaavaa tukea tarvitsevien ihmisten tarpeiden huomioimista muissa keskeisissä uudistuksissa, kuten sote-uudistuksen toimeenpanossa sekä itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön ja kuntoutuksen uudistamisessa.
- Teemme vaikuttamisessa tiivistä yhteistyötä erityisesti muiden kehitysvamma-alan järjestöjen kanssa.
- Järjestämme yksin ja yhdessä kumppanien kanssa webinaari- tai hybridimuotoisia koulutuksia keskeisistä lakiasioista (n. 4 kpl). Teemme koulutuksiin liittyvää yhteistyötä lisäksi esimerkiksi kuntien tai hyvinvointialueiden vammaisneuvostojen kanssa.
- Pidämme kehitysvammaisten ihmisten ja heidän perheidensä oikeuksiin ja palveluihin liittyviä puheenvuoroja yhteistyökumppaneiden tilaisuuksissa.

Tulokset

- Tietoisuus YK-sopimuksen mukaisista oikeuksista lisääntyy ja pitkällä aikavälillä ne (mm. itsemääräämisoikeus, osallisuus, tuettu päätöksenteko ja asumiseen liittyvä valinnanvapaus) alkavat aiempaa useammin toteutua kehitysvammaisten ihmisten arjessa.
- Kehitysvammaiset ihmiset, heidän perheensä ja muut läheiset pystyvät Tukiliitosta saamansa tiedon ja tuen avulla puolustamaan oikeuksien toteutumista käytännössä.
- Kehitysvamma-alan ammattilaisille suunnatun tiedottamisen, kouluttamisen ja yksilöllisen neuvonnan tuloksena palvelujärjestelmä vastaa paremmin kehitysvammaisen ihmisen yksilöllisiin avun ja tuen tarpeisiin, huomioiden ihmisen oman tahdon sekä perheen kokonaistilanteen.
- Uudistuvaa lainsäädäntöä ja palvelurakennetta valmistelevat ja toimeenpanevat viranomaiset sekä päättäjät ymmärtävät ja ottavat huomioon kehitysvammaisten ihmisten ja heidän perheidensä sekä muiden läheistensä erityistarpeet.
- Kehitysvammaisten lasten ja heidän perheidensä oikeudet ja erityiset tarpeet otetaan huomioon keskeisissä laeissa ja niiden toimeenpanossa.

Yhdistysten tuki

Tavoitteet

Tukiliiton tarjoaman tuen ja palvelun tarkoituksena on lisätä tietoisuutta kehitysvammaisten ja perheiden tuesta ja palveluista, lisätä yhdistystoimijoiden osaamista sekä parantaa yhdistysten toimintamahdollisuuksia. Vuonna 2023 liiton toiminnassa keskeisiä teemoja ovat yhdistysten vaikuttamistoiminnan tuki hyvinvointialueilla sekä vammaislainsäädäntöuudistuksen vaikutus tukeen ja palveluihin. Jäsenyhdistyksille suunnattua tukea kehitetään vuoropuhelussa yhdistystoimijoiden kanssa.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Tuotamme verkkokoulutuksia ja verkkokursseja vammaisten henkilöiden ja perheiden sosiaaliturvasta, tuesta ja palveluista sekä läheisten roolista vammaisten henkilöiden tukena.
- Viestimme jäsenistölle vammaispalvelulainsäädännön muutoksesta ja sen vaikutuksesta tukeen ja palveluihin.
- Kehitämme järjestörakennetta hyvinvointialueilla ja tuemme tiiviisti vaikuttamistyöryhmien toimintaa.
- Tuemme jäsenyhdistyksiä paikallisessa ja alueellisessa vaikuttamisessa ja oikeuksien valvonnassa sekä ennakoivasti että ongelmatilanteissa.
- Tuemme jäsenyhdistyksiä ottamaan käyttöön kokemusasiantuntijuuden ja -toimijuuden muotoja.
- Koulutamme jäsenyhdistysten hallitusten jäseniä ja tuemme niiden toiminnan suunnittelua.
- Tarjoamme osaamista hankkeiden suunnitteluun ja tukea työntekijöiden palkkaamiseen.
- Järjestämme kehitysvammaisten teemaviikon kampanjan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.
- Jaamme jäsenyhdistyksille toimintarahaa STEAn kohdennetusta avustuksesta.
- Tuotamme keskitetyn jäsenrekisteri- ja jäsenmaksupalvelun.

Tulokset

- Jäsenistön ja muiden läheisten tieto kehitysvammaisten ja heidän perheidensä oikeuksista sekä tuesta ja palveluista lisääntyy.
- Jäsenyhdistysten aktiivitoimijoiden ja jäsenistön tietoisuus vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista kasvaa.
- Hyvinvointialueilla muodostuu toimivia työryhmiä, joiden jäsenet tekevät tehokasta vaikuttamistoimintaa yhdessä muiden alueen yhdistysten kanssa liiton asiantuntijoiden tuella.

- Jäsenyhdistysten hallitusten jäsenet tuntevat yhdistystoimintaa koskevat säädökset ja toimivat niiden mukaisesti.
- Jäsenyhdistysten toiminta kehittyy ja laajenee toimintarahaa saavissa yhdistyksissä.
- Jäsenyhdistyksissä vapautuu hallinnollisista töistä resursseja sisällölliseen toimintaan jäsenrekisterin ja jäsenmaksupalvelun myötä.

Perheille ja perheitä kohtaaville ammattilaisille suunnattu toiminta

Tavoitteet

Tarjoamme kehitysvammaisten ja samankaltaista tukea tarvitsevien lasten perheille tietoa ja tukea sekä autamme löytämään vertaistukea. Toiminnan tarkoitus on myös tukea ammatillisten käytäntöjen muuttumista paremmin perheiden tarpeita vastaaviksi. Vuoden 2023 toiminnassa korostuu yhteistyö ja toiminnan kehittäminen muiden järjestöjen ja yhteistyöverkoston kanssa.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Viestimme ja järjestämme koulutuksia lapsiperheille suunnatusta tuesta ja palveluista.
- Tuotamme verkkokursseja erityisesti itsenäistymässä olevien ja tukea tarvitsevien nuorten vanhemmille. Kehitämme ja levitämme itseopiskelumateriaalia vanhemman ja murrosikäisen nuoren vuorovaikutuksen tueksi.
- Toteutamme tuettuja lomiam lapsiperheille yhteistyössä lomajärjestöjen kanssa.
- Tuotamme verkkokursseja perheitä kohtaaville ammattilaisille ja opiskelijoille. Kokoamme ja nostamme esille perheiden tarpeita ja kokemuksia julkiseen keskusteluun esimerkiksi Lastensuojelun keskusliiton Lasten oikeuksien viikon -kampanjassa.
- Teemme tiivistä yhteistyötä kumppanijärjestöjen kanssa.

Tulokset

- Vanhemmat tuntevat palvelut ja tiedostavat omat tuen tarpeensa aiempaa paremmin.
- Vanhemmat kokevat saaneensa hyödyllistä tietoa ja keinoja tukea murrosikäistä tai itsenäistyvää nuorta.
- Perheet saavat tuetuilta lomilta virkistystä, lepoa ja vertaistukea.
- Koulutuksiin osallistuneiden ammattilaisten tietoisuus perheiden monimuotoisuudesta lisääntyy ja he saavat työkaluja oman työnsä kehittämiseen.
- Tietoisuus vammaisten lasten osallisuudesta ja sisarusten huomioimisesta lisääntyy.

Kehitysvammaisille nuorille ja aikuisille suunnattu toiminta

Tavoitteet

Nuorille ja aikuisille kehitysvammaisille suunnatun toiminnan tavoitteena on tukea kehitysvammaisten nuorten ja aikuisten hyvinvointia ja osallistumista lähiympäristön ja yhteiskunnan toimintaan. Materiaaleja ja verkkokursseja tuotetaan ja levitetään jäsenyhdistysten ja muiden toimijoiden käyttöön. Vuoden 2023 toiminnassa korostuu selkokieliisyys, saavutettavuus, kokemustoimijuus ja vammaisten henkilöiden keskinäinen tuki.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Toteutamme kehitysvammaisille henkilöille saavutettavia ja selkokieliisiä lyhytkoulutuksia hyvinvointia tukevista teemoista ja tietoverkon mahdollisuuksista. Koulutuksia tuotetaan sekä paikallisesti että verkon välityksellä.
- Järjestämme nuorille ja aikuisille viikoittaisen verkkoklubin, jossa he voivat keskustella ajankohtaisista ja kiinnostavista teemoista.
- Toteutamme tuettuja lomiammattilaisille kehitysvammaisille yhdessä lomajärjestöjen kanssa.
- Teemme yhteistyötä kulttuuritoimijoiden kanssa kehitysvammaisten nuorten ja aikuisten itseilmaisun edistämiseksi sekä kokemusten esille nostamiseksi.
- Vakiinnutamme kehitysvammaisten henkilöiden kokemustoimijaverkoston osaksi liiton toimintaa.
- Tuotamme hyvinvointia ja osallisuutta tukevaa verkkomateriaalia ja niihin liittyviä verkkotyöpajoja kehitysvammaisten henkilöiden ryhmille ja niiden ohjaajille.
- Levitämme osallistavan ryhmätoiminnan materiaalia ja mallia.
- Edistämme viestinnän ja kampanjoiden avulla tietoa kognitiivisesta saavutettavuudesta ja osallisuuden keinoista.
- Kokemusasiantuntija on palkattu toimintaan osa-aikaiseksi työntekijäksi.

Tulokset

- Lyhytkoulutuksiin ja verkkotoimintoihin osallistuneiden tietoisuus oman hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen keinoista lisääntyy.
- Ryhmätoimintoihin osallistuvat tuntevat tulevaisuutta kuulluksi ja he rohkaistuvat kertomaan omia ajatuksiaan ja mielipiteitään aiempaa enemmän.
- Tuetuilla lomilla osallistujien kokemus jaksamisesta paranee ja yksinäisyyden kokemus vähenee.
- Kokemustoimijaverkoston jäsenten osaaminen vahvistuu ja he saavat toimintamahdollisuuksia omien kiinnostusten kohteidensa mukaisesti.
- Kehitysvammaisten päivätoimintaa tai vapaaehtoistoimintaa tuottavat tahot saavat uudenlaista hyvinvointia ja osallisuutta tukevaa sisältöä ryhmiinsä.

Yhdenvertainen kaveritoiminta

Tavoitteet

Edistämme kehitysvammaisten ja -vammattomien nuorten ja aikuisten kohtaamista vapaa-ajalla sekä vahvistamme heidän yhteisymmärrystään. Tavoitteenamme on myös vahvistaa kehitysvammaisten ihmisten toimijuutta ja tarjota vapaaehtoistoimintaa organisoiville tahoille esimerkkejä inklusiivisesta vapaaehtoistoinnasta.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Toteutamme digikaveritoimintaa valtakunnallisesti (pois lukien pääkaupunkiseutu).
- Toteutamme paikallisesti livekaveritoimintaa Jyväskylän ja Tampereen seuduilla.
- Toteutamme vaparitoimintaa, eli tuettua pop up -vapaaehtoistoimintaa.
- Järjestämme vapaaehtoistoimintaa mahdollistavia koulutuksia ja muita tukimuotoja.
- Järjestämme kaikille avoimia ja maksuttomia Kohtaa mut -tapahtumia paikallisesti ja verkossa.
- Koulutamme inklusiivisesta ja saavutettavasta vapaaehtoistoinnasta selko- ja yleiskielellä.
- Viestimme aktiivisesti ja monikanavaisesti yhdenvertaisuudesta ja saavutettavan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista.
- Teemme verkostotyötä vapaaehtoistoiminnan saavutettavuuden kehittämiseksi.

Tulokset

- Kehitysvammaiset ja -vammattomat nuoret ja aikuiset tutustuvat, muodostavat ja ylläpitävät kaverisuhteita sekä toimivat yhdessä vapaa-ajalla.
- Syntyy henkilökohtaisia oivalluksia yhdenvertaisuudesta ja ennakkoluulot vähenevät.
- Vapaaehtoistojen määrä vahvistaa vuorovaikutus- ja digitaitoja sekä tuo myönteisiä oppimiskokemuksia.
- Toiminnan myötä kehitysvammaiset vapaaehtoiset harjaantuvat ottamaan vastuuta.
- Vapaaehtoistoiminta tuo seuraa ja tekemistä arkeen.
- Saavutettavasta vapaaehtoistoinnasta on saatavilla kannustavia esimerkkejä.

Kehittämishankkeet

Tilke-hanke (STEA 2022–2024)

Tavoitteet

Hankeessa parannetaan perhe- ja lastensuojelupalveluiden kognitiivista saavutettavuutta tarjoamalla ilmaista ja vuorovaikutusta selkiyttävää tulkkausta perhe- ja lastensuojelupalveluiden asiakkaina oleville vanhemmille sekä heidän kanssaan työskenteleville perhe- ja lastensuojelupalveluiden ammattilaisille. Tulkkaus vahvistaa tukea tarvitsevien vanhempien toimijuutta oman perheensä asioissa. Toiminnalla vahvistamme vanhempien valmiuksia ottaa tukea vastaan ja tehdä yhteistyötä lapsen asioissa perheen työntekijöiden kanssa. Vahvistamme myös vanhempien vertaistuen toteutumista esimerkiksi kokemustoiminnan avulla.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Tulkkausprosessiin osallistuvat 25 perheen vanhemmat ja heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset.
- Järjestämme kokemustoimijoille mahdollisuuksia vertaistukeen ja hankkeen sisältöihin vaikuttamiseen.
- Mahdollistamme vanhempien äänen kuulumisen keskustelussa vanhempien asemasta lastensuojelussa.
- Koulutamme yhdessä kokemustoimijoiden kanssa nykyisiä ja tulevia ammattilaisia kohtaamaan vanhempia.
- Vanhemmat osallistuvat vertais- ja kokemustoiminnan kautta lastensuojelun asiakkaille tarkoitettuun yhteiskunnalliseen keskusteluun vanhempien asemasta lastensuojelussa.

Tulokset

- Vanhemmat kokevat tulevansa kuulluiksi ja kokevat voivansa vaikuttaa perheen saamaan tukeen ja palveluihin.
- Vanhemmat saavat aiempaa paremmin apua ja ymmärrettävää tietoa hyvinvointialueen perhe- ja lastensuojelupalveluista.
- Työntekijöiden osaaminen ja keinot perheiden tukemisessa paranevat ja monipuolistuvat.
- Vanhemmat kokevat saavansa vertaistukea ja hyötyvänsä siitä.
- Koulutuksiin osallistuneilla ammattilaisilla on aiempaa enemmän ymmärrystä perheiden tilanteesta ja vanhempien kohtaamisesta.

Elämä omaksi -hanke, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi (2021–2023)

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on, että kehitysvammaiset nuoret ja aikuiset voivat viettää aikaisempaa aktiivisempaa vapaa-aikaa, saavat uusia ihmissuhteita ja tietoisuus palkkatyöhön mahdollisuuksista lisääntyy. Lisäksi kehitysvammaiset nuoret ja aikuiset saavat kokemustoiminnan kautta mahdollisuuksia ja valmiuksia vaikuttaa heille suunnattuun tukeen ja palveluihin sekä yhdistysten toimintaan. Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Kehitysvammaisten Tukiliiton jäsenyhdistysten kanssa Lapissa sekä Pohjois-Pohjanmaalla.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Paikalliset Kohtaa mut -kahvilat toimivat Haukiputaalla, Pudasjärvellä, Vaalassa, Kuusamossa, Rovaniemellä, Ranualla, Kemijärvellä ja Inarissa. Järjestämme toimintaa pääsääntöisesti kaikille avoimessa ympäristössä, esimerkiksi yhteisötalossa tai paikallisessa kahvilassa.
- Virtuaalinen Kohtaa mut -kahvila toimii säännöllisesti Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueella. Lisäksi järjestämme yhteistyössä eri paikkakuntien päivätoimintaryhmien kanssa kokoontuvia verkkokahviloita.
- Tarjoamme osallistujille matalankynnyksen yksilöllistä tukea ja ohjausta esimerkiksi vapaa-ajan toimintoihin tai arjen asioihin liittyen.
- Järjestämme kokemustoimijoille koulutusta ja tuemme kokemustoimijoita tehtävissään Oulun ja Rovaniemen seudulla.
- Levitämme osallistavan ryhmätoiminnan mallia ja materiaaleja sekä koulutamme muita toimijoita mallin käyttöön.
- Tuotamme ja levitämme verkkokahviloihin ja kokemustoimintaan liittyviä selkomateriaaleja eri toimijoiden käyttöön.
- Osallistajat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa toimintaa.
- Hankkeeseen on palkattu tukea tarvitsevia henkilöitä osa-aikatyöhön.
- Suunnittelemme yhdessä tukiyhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa toiminnan ja toimintaresurssien jatkumisen hankkeen päättyessä kesällä.

Tulokset

- Toimintoihin osallistuvat nuoret ja aikuiset saavat uusia ihmissuhteita ja yksinäisyys vähenee.
- Osallistujat löytävät mieleisiään vapaa-ajan viettotapoja ja heidän osallistumisensa lähiyhteisön toimintoihin lisääntyy.
- Kiinnostuneiden tietoisuus mahdollisuuksista avoimilla työmarkkinoilla lisääntyy.
- Kehitysvammaiset kokemustoimijat saavat valmiuksia toimia kokemustoiminnan eri tehtävissä sekä pääsevät vaikuttamaan heille suunnattuihin palveluihin ja tukimuotoihin.
- Kohtaamispaikat, matalankynnyksen tuki sekä kokemustoiminta juurtuvat ainakin osittain hankekauden jälkeen alueelliseksi ja valtakunnalliseksi toiminnaksi ja niiden toteuttamisessa on mukana kolmannen sektorin toimijoiden lisäksi julkisen sektorin toimijoita.

Hakuprosessi vastaavaan hankkeeseen Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan on meneillään. Tavoitteena on, että hanke alkaisi heinäkuussa 2022 ja kestäisi 2023 loppuun. Hankkeessa on ESR-rahoitus, jossa STEAn ja liiton rahaston omarahoitusosuus. Hankkeeseen haetaan 2,7 henkilötyövuotta, työntekijät Kuopiossa ja Joensuussa. Hanke työllistäisi myös tukea tarvitsevia henkilöitä osa-aikatyöhön.

Harvinaiskeskus Norio

Tavoitteet

Harvinaiskeskus Norion tavoitteena on, että harvinaissairaat ja heidän läheisensä voivat elää omannäköistään, mahdollisimman hyvää elämää. Harvinaiskeskus Norio tarjoaa tukea sekä levittää tietoa harvinaisista ja perinnöllisistä sairauksista, jotta harvinaissairaat tulisivat kohdatuiksi muuallakin palvelujärjestelmässä ja yhteiskunnassa. Tavoitteena on edistää perheiden verkostojen ja diagnoosikohtaisten ryhmien toimintaa, tarjota kohtaamispaikkoja erilaisille harvinaisille ja tarjota heille asiantuntevaa ja erikoistunutta tietoa ja tukea harvinaisuuteen ja perinnöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Harvinaiskeskus Norion tavoitteena on myös vaikuttaa siihen, että harvinaissairauksien kansallisen ohjelman 2020–2023 tavoitteet osallisuudesta, osaamisesta ja harvinaisasioiden koordinaatiosta toteutuisivat.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Järjestämme vertaistukea ja -tapaamisia perheille, joissa lapsella on harvinainen sairaus tai oireyhtymä, lapsensa menettäneille, sisaruksille, isovanhemmille sekä nuorille, joilla on harvinainen sairaus.
- Tuemme harvinaisten kehitysvammaoireyhtymien ympärille syntyneitä yhdistyksiä, verkostoja ja ryhmiä.
- Välitämme vertaistukea, kun kyseessä on erittäin harvinainen sairaus, jolloin vertaisen löytäminen on muuten vaikeaa.
- Teemme perhetyötä perheissä, joissa lapsella on harvinainen, pikkulapsi-iässä puhkeava, etenevä, varhaiseen kuolemaan johtava sairaus. Tuemme perheitä viranomaisyhteistyössä ja tarjoamme työnohjausta perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.
- Järjestämme kursseja perheille, joissa lapsella on huuli- ja/tai suulakihalkio, nuorille, joilla on huuli- ja/tai suulakihalkio sekä perheille, joissa nuorella on harvinainen sairaus.
- Tarjoamme keskustelutukea ja neuvontaa harvinaisuuteen ja perinnöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä puhelimitse, sähköpostitse, chatissa ja vastaanotolla.
- Tuotamme kokemustietoa yhdessä harvinaissairaiden ja diagnoosikohtaisten verkostojen kanssa.
- Tuotamme, ylläpidämme ja päivitämme harvinaissairauksiin ja perinnöllisyyteen liittyvää tietoa verkossa ja painetuissa julkaisuissa.
- Järjestämme seminaareja ja tilaisuuksia harvinaisuuteen ja perinnöllisyyteen liittyvistä kysymyksistä.
- Osallistumme harvinaissairauksiin liittyviin verkostoihin ja vaikutamme niissä harvinaissairaiden asemaan.
- Koordinoimme Erityinen sisarus -verkoston toimintaa.

Tulokset

- Harvinaissairaiden, heidän läheistensä ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten tietämys harvinaisiin ja perinnöllisiin sairauksiin liittyvissä asioissa kasvaa.
- Harvinaissairaat ja heidän läheisensä saavat ammattilaisen ja vertaistensa tarjoamaa tukea.
- Saadun tiedon ja tuen myötä harvinaissairaiden ja heidän läheistensä huoli vähenee ja toimintakyky ja elämänlaatu paranevat.
- Perheet tutustuvat toisiinsa ja syntyvät verkostoja, joiden toiminta on aktiivista ja jotka tavoittavat uusia perheitä. Harvinaisiin ja perinnöllisiin sairauksiin liittyvä tietämys yhteiskunnassa lisääntyy, mikä helpottaa harvinaissairaiden ja heidän läheistensä elämää.

Viestinnän erityistehtävät

Tavoitteet

Kehitysvammaisten Tukiliitto on vahva ja asiantunteva yhteiskunnallinen vaikuttaja ja oikeuksien edistäjä, jonka ääni kuuluu julkisessa keskustelussa. Kehitämme ja vahvistamme vaikuttamisviestintää niin, että tavoitteemme välittyvät politiikan ja erityisesti eduskuntavaalien agendalle. YK:n vammaissopimuksen merkitys välittyy päättäjille, lainsäätäjille, palveluntuottajille ja suurelle yleisölle.

Yhdistykset ja henkilöjäsenet saavat Tukiliiton viestintävälineistä palveluita ja tukea koskevaa hyödyllistä tietoa, vertaisuutta sekä tietoa liiton valtakunnallisesta ja paikallisesta toiminnasta. He saavat myös välineitä kehitysvammaisen ihmisen ja hänen perheensä oikeuksien puolustamiseen. Osaamme entistä paremmin kertoa, miten liiton ja sen jäsenyhdistysten toiminta lisää ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta.

Toiminnan sisältö ja toteutus

- Nostamme esiin toimintamme yhteiskunnallista hyötyä.
- Yhdistysten vapaaehtoistoimijoiden rooli viestinnän tekijöinä vahvistuu liiton tuella, ja samalla tiivistämme liiton ja vapaaehtoistoimijoiden viestintäyhteistyötä.
- Annamme äänen vammaisten ihmisten ja heidän perheidensä asiantuntijuudelle.
- Viestinnän työntekijät tukevat ja mahdollistavat koko järjestön yhteistä toimintakulttuuria, johon kuuluu näkyvä yhteiskunnallinen toiminta, aktiivinen julkinen keskustelu ja vaikuttamiskampanjointi.
- Viestimme monikanavaisesti selkeällä yleiskielellä ja selkokielellä, ja vaalimme tiedon saavutettavuutta. Arvioimme mitkä viestintävälineet tuottavat parhaiten hyötyä jäsenille ja viestinnän kohderyhmien ihmisille suhteessa tarpeisiin, tavoitteisiin ja supistuneeseen rahoitukseen; arvioimme myös sähköisten välineiden ja paperisten jäsenlehtien suhdetta ja tarvetta.
  - Verkkopalvelu Tukiliitto.fi
  - Jäsenlehdet Tukiviesti ja selkokielineen Leija
  - Somekanavat: Facebook, Twitter, Instagram, Youtube, LinkedIn.
  - Uutiskirjeet (5): ajankohtainen viikkokirje, yhdistysten Akkuna-kuukausikirje, Malike, Harvinaiset.
  - Osallistumme kehitysvamma-alan yhteisen Verneriverkkopalvelun ylläpitämiseen ja kehittämiseen.
  - Vaikuttamisviestintä yksin ja verkostoissa. Tiedotteet, kannanotot ja mediayhteydet.
  - Kampanjat

- Teemme vammaisten ihmisten ja heidän läheistensä todellisuutta näkyväksi ja puolustamme heidän oikeuksiaan. Reagoimme ajassa nouseviin ilmiöihin ja pidämme esillä erityisesti näitä teemoja:
  - Kun uutta vammaispalvelulakia aletaan soveltaa, nostamme esiin kehitysvammaisten ihmisten tarpeita. Vammaisten ihmisten ja heidän perheidensä on saatava riittävä, oikea-aikainen ja yksilöllisten tarpeiden mukainen tuki.
  - Kun vastuu keskeisten palveluiden järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille, on pidettävä esillä sitä, että palvelun käyttäjiä kuullaan ja huomioidaan myös palvelujen järjestämistavoissa ja hankinnassa.
  - Vammaisten ihmisten osallisuutta on vahvistettava.
  - Järjestöjen osaaminen tulee kytkeä osaksi hyvinvointialueiden palveluketjuja. Turvaamme yhdistysten toimintaa muuttuvassa toimintaympäristössä: keräämme tietoa, viestimme ja tuotamme viestintämateriaalia myös jäsenyhdistysten käyttöön.
  - YK:n vammaissopimus velvoittaa kaikkia yhteiskunnan toimijoita, myös palvelurakenteen ja toimintaympäristön muutosten keskellä, tiukassa taloustilanteessa.

Tulokset

- Vaatimus yhdenvertaisuudesta välittyi entistä tehokkaammin kaikilla tasoilla, valtakunnallisesti ja paikallisesti.
- Kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä tietoisuus omista oikeuksistaan vahvistuu ja heillä on keinoja puolustaa niitä.
- Yhdistykset ja henkilöjäsenet saavat Tukiliiton viestintävälineistä hyödyllistä tietoa ja voimanlähteitä.
- Järjestömme kiinnostaa uusia toimijoita ja siihen on helppo tulla mukaan. Jäsenmäärän lasku pysähtyy. Tämän sekä uudenlaisten liittymistapojen kautta toimintaamme tulee mukaan lisää ihmisiä.

Talous ja talousarvio 2023

Talouden näkymät

Tukiliiton saamien valtionavustusten taso on laskeva. Yksittäiset kohdennetut toiminta-avustukset saattavat pienentyä vuonna 2023. Tämä vaikuttaisi merkittävästi joihinkin toimintamuotoihin ja Tukiliiton kykyyn auttaa ja tukea kohderyhmiin kuuluvia ihmisiä. Eri valtionavustukset yhdessä muodostavat pääosan liiton toiminnan rahoituksesta. Laskevasta tasosta huolimatta liitto on kuitenkin edelleen merkittävä valtionavustusten saaja. Jatkossa on entistä tärkeämpää huolehtia liiton omasta rahoituksesta ja varojen hoidosta. Liitolla ei ole pitkäaikaista velkaa ja omavaraisuusaste on korkea. Liitolla on hyvä kyky vastata kaikkiin mahdollisiin pieniin yllätyksiin taloudessa.

Talousarviokehys 2023

Toiminnan laajuus ja talousarviokehys

Liiton toiminnan laajuuden odotetaan olevan suunnilleen sama kuin edellisenä vuotena. Toiminnan laajuus on euroissa noin 4,3 miljoonaa euroa. Toiminta on supistunut vuodesta 2020 rahoituksen merkittävästä pienentymisestä johtuen.

Valtionavustusten odotetaan hieman laskevan. Valtionavustusten määrä selviää vasta 2023. Toimintakulujen ja palkkakulujen odotetaan inflaatiosta johtuen kasvavan. Taloudessa pyritään tasapainoiseen tulokseen keskipitkällä aikavälillä. Suunnitelmissa ei ole isoja investointeja vuodelle 2023. Liitolla ei ole pitkäaikaista lainaa.

Liittokokous antaa liittohallitukselle tehtäväksi päättää varsinaisesta talousarviosta seuraavalle vuodelle, kuten aiemminkin käytäntönä on ollut. Liittohallitus päättää talousarviosta syyskuussa ja muutetusta talousarviosta tammikuussa.

	VUOSI 2022 TALOUSARVIO	VUOSI 2023 TA-KEHYS
TUOTOT		
STEA- yleis- ja toiminta-avustus	3 233 341	3 200 000
STEA- projektiavustus	120 000	120 000
STEA- investointiavustus	0	0
Muut avustukset ja oma rahoitus	549 152	530 000
Jäsenmaksutuotot	182 000	180 000
Vuokratuotot	48 000	48 000
Varainhankintatuotot	44 000	48 000
Muut tuotot	118 200	121 000
Tuotot yhteensä:	4 294 693	4 247 000
KULUT		
Palkat ja palkkiot	2 142 900	2 150 000
Työnantajan henkilösivukulut	421 800	425 000
Matkakulut ja päivärahat	114 630	95 000
Työterveyshuollon ja koulutuskulut	110 967	110 967
Tietotekniikka ja tietoliikennekulut	141 786	143 286
Toimisto- ja kokouskulut	121 980	121 980
Vakuutus- ja jäsen- ja lupamaksut	24 062	24 062
Markkinointi- ja tiedotuskulut	75 478	75 000
Tarvike- ja hankinnankulut	86 090	86 090
Tilaisuuksien järjestämiskulut	243 820	250 000
Toimitilojen ylläpitokulut	23 300	25 000
Vuokratulut	190 636	190 636
Muut ostopalvelut	301 628	302 000
Muut kulut	298 288	299 000
Poistot	40 000	38 000
Kulut yhteensä:	4 337 365	4 336 021
Erotus	-42 672	-89 021
Tase:		
Lainojen lyhennykset	0	0
Kalusto ja investoinnit	3 000	4 000